

I detta nummer...

Den kristna kyrkan och hennes teologer har i alla tider sökt hålla fast vid Guds godhet trots allt lidande och ondska som finns i världen. Frågor om onskans och lidandet har formulerats och besvarats på många olika sätt under den kristna kyrkans historia. Men dess relevans är inte bunden till en tid och plats eftersom den berör alla aspekter av verkligheten. Ett sätt att formulera det underliggande problemet är så här. Om Gud har fullständig omsorg om skapelsen, traditionellt uttryckt som Guds försyn (*providentia dei*), hur kan då så mycket lidande och ondska förekomma i världen?

I detta första *Theofilos Supplement* kommer frågan att behandlas ur ett antal olika perspektiv. Dessa olikheter är på sätt och vis ett vittne både till frågans relevans i vår tid och till dess komplexitet. Eftersom om Gud och det onda behandlas i en akademisk tidskrift bör det kanske understrykas att ämnet inte endast är ett akademiskt problem, som bäst löses i elfenbenspalatsens rum på tryggt avstånd från lidandet och onskan. När man läser artiklarna får man dock en känsla av att ämnet är angeläget för författarna, att det inte är en ”rent akademisk” angelägenhet. Likväl är det intellektuella bearbetandet av frågan viktig i vår tid, inte minst eftersom reflektionen på flera sätt påverkar hur vi bemöter vårt eget, andras och världens lidande.

De flesta bidragen är skrivna på danska och de springer ur en debatt i danska sammanhang. *Theofilos* står nu värd för flera av de viktigaste bidragen i den debatten. Inte för att sätta punkt för debatten, utan för att driva den vidare på ett konstruktivt och offentligt sätt. Detta reflekterar kyrkans och akademins sätt att bearbeta teologiska problem genom

historien. En central del av *Theofilos* vision är att få vara ett forum för detta gemensamma och många gånger mödosamma arbete. Till de danska bidragen har vi också fogat några andra. Innan jag går igenom alla bidrag vill jag säga något om den danska debattens bakgrund.

Debatten utlöstes av en intervju med Peter Olsen i tidningen *Tro och Mission* i maj, 2012 med titeln ”Gud dræbte ved Bredviks hånd”. Händelserna på Utøya, sommaren 2011, var och är för nära i tid för att kunna reduceras till ett rent abstrakt problem. Intervjun med Olsens utlöste en våldsam debatt som fördes i flera kristna dagstidningar. Man kunde snart skönja tre grundläggande positioner: (1) Gud har inget med tragedin på Utøya att göra, (2) Gud tillät tragedin på Utøya och (3) tragedin på Utøya var samtidigt ett verk av en människa och Guds vilja och försyn.¹

På akademisk nivå fortsatte debatten på DBI/FIH-DK (Dansk Bibel-Institut/Fjellhaug Internasjonale Høgskole, Danmark). Där tillsattes en grupp med anledning av den debatt som förts i den kristna dagspressen med uppgiften att teologiskt och fackligt bearbeta om positionerna (2) och (3) föll inom ramen för en luthersk förståelse av Guds försyn. Frågan accentuerades av det faktum att Peter Olsen blev anställd på DBI och att Jørgen Sejergaard lämnade DBIs styrelse eftersom han håller (2) för sant och är öppen för (3) i någon form. I november 2013 arrangerades en konferens (”Guds försyn og det onde”) i Köpenhamn. Bidrag från denna konferens utgör stommen i *Theofilos* första *Supplement*-nummer, både i *academia* och *forum*. Det bör därför tilläggas att redaktionen har varit noga med att finna lämpliga och opartiska granskare till denna debatt då många i Norden har haft någon slags kännedom om den danska

debatten.

Först ut i *academia* är Peter Olsen själv. Han försvarar den syn som han kommit att bli associerad med. Olsen går igenom frågorna utifrån debatten om fri vilja mellan Erasmus och Luther. Luther var, enligt Olsen, kompatibilist och i detta har Luther medhåll i den kristna traditionen. Senare lutheraner avvek från Luthers uppfattning här. Olsen avslutar med några reflektioner om kompatibilism i den senare filosofiska debatten.

Jørgen Sejergaards text är både exegetisk och dogmhistorisk. Sejergaard fokuserar på några centrala texter i GT med speciellt hänseende på det hebreiska verbet *kûn*. Den dogmhistoriska delen behandlar passager från Luther själv till Johannes Quenstedt!

Nicolai Winther-Nielsens bidrag är en exegetisk uppgörelse med "allverksamheten" i GT. Flera centrala bibelställen behandlas, inte minst Faraos förhärdelse. Winther-Nielsens hävdar att GTs gudsbild speglar Guds godhet även när de onda straffas, men aldrig att Gud medverkar i onda handlingar.

Torben Kjaers behandlar sakfrågan i NT. Han menar att problemet måste ses eskatologiskt, att Guds rike har brutit in men ännu inte i sin fullhet. Ett antal texter behandlas med utgångspunkt i liknelsen om vetet och ogräset (Matt. 13: 24-30, 36-43). Huvudpoängen är att det onda inte kommer från Gud, utan från Satan. Också frågan om Jesu död på korset är ett uttryck för Guds "detaljstyrning" uppkommer men författaren hävdar att så inte är fallet.

I nästa bidrag återvänder vi till GT. Det är gästredaktören, Jens Bruun Kofoed, som argumenterar för att Gud i sin försyn står bakom allt som händer i världen, även på detaljnivå, men att Gud alltid använder det onda utifrån goda avsik-

ter. Kofoed söker till sist visa att Gud går in och delar lidandet, ställer sig på den lidandes sida, för att bekämpa det onda inifrån.

Børge Haahr Andersen tar upp vår fråga ur en praktisk-teologisk synvinkel med avstamp i Den danska psalmboken som varit en rik källa i själavård och förkunnelse i den danska lutherdomen. Andersen menar att Den danska psalmboken är unik i förhållande till andra skandinaviska sångtraditioner i sin betoning på försynen. Avslutningsvis föreslås det sätt genom vilka försynen kan bli en mer integrerad del av förkunnelsen i begravningssammanhang.

Nicolai Techow driver ett bibelteologiskt resonemang om att de nytestamentliga texterna ger uttryck för en sammanhängande förståelse av försynen som "maximalistisk, kompatibilistisk och assymetrisk". Gud detaljstyr allt, också vad angår det onda men att människor som handlar ont själva är ansvariga för sina handlingar. Denna tes underbyggs av argument från Kristi kors, historieförståelsen och skapelseteologin.

I tillägg till Peter Olsens bidrag har vi två ytterligare religionsfilosofiska bidrag. Sebastian Rehnman vid Stavangers universitet, ifrågasätter förutsättning för den relativt vedertagna problemformulering om Gud och det onda som han menar felaktigt tillskrivits David Hume. Den vedertagna formuleringen antar att Gud måste kunna tillskrivas moraliska attribut på samma sätt som mänskliga moraliska agenter. Detta, argumenterar Rehnman, är ett misstag.

Atle Søvik og Asle Eikrem, båda vid MF, Oslo, bemöter ett argument från filosofen John Schellenberg som går ut på att om det finns en god och allsmäktig Gud skulle en sådan Gud väntat med att skapa fria människor tills senare i den mänskli-

ga evolutionen. Författarnas försvar undviker Schellenbergs kritik och bygger inte på värdet av fria agenter utan det (högre) värdet att universum initialt är oberoende och icke determinerat. Utifrån en sådan förståelse av universum är det inte oförnuftigt att tro att Gud skulle skapa fria människor från början.

forum-delen inleds av en teolog som är känd för flera i Norden, Leif Andersen, vars bok, *Gud varför sover du?* är översatt till alla nordiska språk. Andersen har varit aktiv i den danska debatten och hans text ger flera värdefulla perspektiv på frågan. Genomgående manar han oss att hålla samman det existentiella och det teologiska. Han argumenterar för att Guds allmakt varken skall förstås "dualistiskt" eller "monistiskt" utan "dynamiskt". Således är det genom en "dramatik" som Gud demonstrerar sin makt från skapelse, till korset till segern. Hand i hand med Andersens text går Markus Hector insiktsfulla reflektioner om det Gud och det onda kan komma till uttryck i predikan och själavården. Precis som Andersen, betonar Hector att det är förtröstan på Guds kärlek i Kristus som gör att vi inte skall ge upp hoppet mitt i lidandet. Hector själv är predikant inom ELM och anställd vid kristna föreningen Filippi, Lund.

I september arrangerade föreningen apologia en av sina konferenser. Den gången var Paul Copan huvudtalare, professor i filosofi och etik vid Palm Beach Atlantic University. Copan är känd som en engagerad apologet och religionsfilosof. Under senare tid har hans fokus legat på olika etiska problem i GT. Hans artikel "Is Yahweh a Moral Monster?" har lästs och diskuterats i olika sammanhang.¹ I detta nummer har vi fått rätten att reproducera en senare text "Does the Bible Condone Genocide?"² som Copan skrev tillsammans med filosofikollegan Matthew Flannagan. Redaktionen tackar författarna och förlaget för detta. På ett passande sätt avrundar Copans och Flannagans text detta omfattande *Supplement*-nummer.

Ja, *allra sist* har redaktionen också satt samman en bibliografi för vidare läsning i ämnet som bygger på förslag från författarna i numret.

Tolle lege!

Stefan Lindholm
Redaktör
red@theofilos.nu

1. Finns att läsa på: <http://www.epsociety.org/library/articles.asp?pid=45>.

2. Tidigare publicerad i Steven B. Cowan och Terry L. Wilder red., *In Defence of the Bible: A Comprehensive Apologetic for the Authority of Scripture* (Nashville: Broadman & Holman Publishing Group, 2013), 297-334.